

SBÍRKA SOUVISLÉ ČETBY ŠKOLNÍ.

POŘÁDÁ PROF. FERD. STREJČEK.

3.

JAN NERUDA:

BALLADY A ROMANCE.

S ÚVODEM OD ARNE NOVÁKA.

SEDMÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

Nb. F. Topič B. Z. 8

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRÁZENA.

Tiskem kněhtiskárny „VELESLAVÍN“ sp. r. o. 1921.

ÚVOD.

Roku 1883 založil Jan Neruda, tehdy muž téměř padesátiletý, sbírku veršovaných prací „*Poetické besedy*“. Chtěl v ní shromáždit básnická díla všech tří literárních skupin, jež počátkem osmdesátých let dávaly české poesii ráz: vedle žijících ještě vrstevníků Nerudových, kteří zůstávali věrni uměleckým zásadám proslulých almanahů „*Májů*“, měli býti v „*Poetických besedách*“ zastoupeni i stoupenci směru národně slovanského, za jehož mistra byl pokládán Svatopluk Čech, i básničtí mluvčí školy kosmopolitické, která se honosila jmény Jaroslava Vrchlického a Julia Zeyera; obecně uznaná auktorita Nerudova slibovala býti pojítkem různých pokolení i literárních proudů. Hlavní důraz při programu nové sbírky dával Jan Neruda na epický obsah většiny svazků a skutečně jako redaktor žádal od svých přispěvatelů velmi důtklivě práce výpravné, na př. veršované povídky, skladby idylické, legendy, ballady, romance atd., takže často nedovedla mu ani stačiti moderní praxe básnická, která verš vyhražuje vždy větší měrou lyrice, odkazujíc látky výpravné spíše do mezí prósy. Ale Neruda sám, jenž i v kritikách často dával přednost předmětnému, věcnému, neosobnímu básnictví před náladovou, dojmovou, citovou neb přemítavou lyrikou, podal hned v prvním svazku „*Poetických besed*“ krásný příklad poesie výpravné: zahájil sbírku „*Balladami a romancemi*“.

Z Nerudových šesti veršových knih přimykají se „*Ballady a romance*“ nejtěsněji k básnické tradici české a tím nejpřesněji naplňují kritický požadavek pozdějších let Nerudových, aby národní básník byl pokračovatelem a dovršovatelem svých předchůdců, kteří z bohatství národního ducha tvořili slohem národním. I položil si Neruda v „*Balladách a romancích*“ podstatně jiný úkol než v předchozí básnické sbírce, v „*Pisních kosmických*“ (1878). Závodě ve výmluvných hymnách, ódách a meditacích o vesmíru se světoobčanskou myšlenkou a s rhetorickým slohem mladého tehdy Jaroslava Vrchlického, Neruda uchýlil co nejdále od starší básnické tradice české; nyní však zcela určitě a vědomě řadí se k českým básníkům, kteří prostě a přece těžké umění balladistické přivedli k dokonalosti a zároveň naplnili pravým duchem národním.

Ballada i romance — ani u nás nečinili přední přestitelé epických těch druhů přísného rozdílu mezi oběma — těšily se v naší novočeské literatuře od samých prvopočátků nemenší oblibě než v sousedním písemnictví německém, odkud voleny vzory, slohové pokyny, ba i předlohy a látky. Dokud sledovali čeští spisovatelé činnost svou jako hlavní účel získati literaturou lid pro jazyk a národnost, hodil se jim k tomu znamenitě prstonárodní ráz ballady; později, když v romantickém duchu toužilo se i naše písemnictví obroditi lidovou písní, pověstí, naivní věrou, uvítalo v balladě onen básnický druh, který nejvydatněji čerpá z těchto zdrojů, a naši vůdčí spisovatelé *Jungmann*, *Šafařík*, *Čelakovský*, *Erben* zabývali se se zálibou i láskou balladami i romancemi. V prvním předjungmannovském

období naší poesie, kdy za mistra balladického slohu byl považován *Šebestián Hněvkovský*, převládal při tvoreni ballad *Gleimův*, ze Španělska a Francie vypůjčený názor a sloh: skladatel ballady v naivním, ano jarmarečným způsobě stůž rozumem svým povznešeně, ano posměšně nade všemi ukrutnostmi, hrůzami a příšerami přeplněného děje ballady a parodistickým svým podáním bav posluchače neb čtenáře vzdělané, ale vyváděj posluchače neb čtenáře prosté z pověry a ze strachu.

V Německu již *Bürger*, který z prvu pěstoval též parodistickou a komickou balladu, uveden byl jmenovitě poznáním lidové výpravné poesie skotské na novou dráhu; našel v balladě vzácný útvar slučující těsně náladovou lyriku, stručnou epičnost i dramatický vzruch a zachycující v působivé přírodní malbě tajemné a podvědomé vztahy člověkovy k osudu a k neznámým silám. Co mohutně, ale jednostranně nadaný *Bürger* spíše vytušil, to doložil velký znalec a milovník lidového básnictví *Herder* studiem výpravné poesie u všech národů a ozřejmil hojnými příklady: od něho až po dobu romantickou stává se ballada s romancí zhuštěným projevem duševního a mravního života lidu, jenž těsně spíat s oživenou přírodou, v příbězích tragických bojuje s temnými daemony i se záhadnými mocnostmi o vnitřní, mravní svobodu. *Herder* byl kritik, sběratel, vykladatel; zásady jeho proměnili v básnický čin oba klassikové výmaršti, *Goethe* a *Schiller*, kteří sesílili mravní a filosofické i symbolické jádro ballady, a pak romantikové, jmenovitě *Uhland*, jimž náleží zásluha o látkové rozšíření oblasti ballad i romancí, hlavně o středověk.

Překlady *Jungmannovými* a *Markovými* i theoretickými zásadami *Jungmannovými* zdomácnělo též u nás modernější, romantičtější a básničtější pojetí ballady; ve veršovaných pokusech mladého *Šafaříka*, v několika skvělých číslech *Čelakovského*, hlavně v „*Tomanů a lesní panně*“, v smělých náběžích *Kalinových*, především však v *Erbenově „Kytici“* dochází romantický názor o balladě ztělesnění. Od těchto dob jsou české ballady prosyceny duchem vážným, chmurným, až tragickým; předvádějí člověka v těsné souvislosti s přírodou; zpodobují osudné a významné vztahy jeho života; berou svoje náměty, obrazy i obraty z básnictví lidového. Mezi českými balladiky vyniká *Čelakovský* okouzlující silou v podání ovzduší přírodního; temný a rozervaný *Kalina*, v lecčems *Bürgerovi* podobný, dramaticky vzrušeným vypravováním a silně procitěným názorem mravním; klasik pak české ballady *Erben* hlubokou ethickou ušlechtilostí, která dovede velké konflikty vyrovnati smírně ve smyslu vyššího mravního řádu, dále pečlivou psychologii postav, uměním syté nálady, darem jadrné a plně stručnosti jazykové.

Erben a vyvolil si za svého mistra již mladý Neruda; i kdybychom neznali XXI. čísla „*Hřbitovního kvítí*“, kde Neruda hlásí se k pěvci „*Kytice*“ s vděčným obdivem, nemohli bychom o tom pochybovati. Jako člověku líbila se Nerudovi u Erben a jeho hluboká lidumilnost, objímající láskou a soucitem všechny trpící a strádající; jako umělec, jenž se všemožně snažil zhostiti se upřílišněného subjektivismu svojí rozpoltěné osobnosti, obdivoval se Erbenově mocné a výrazné předmětnosti a věcnosti; jako básník toužil se naučiti

jeho úsečnému, plnému plastickému výrazu, který stupňoval ještě hutnou jadrnost mluvy lidové. Balladistou z Erbenovy školy prokázal se Neruda hned v „*Knize veršů výpravných*“ velké své třídičné sbírky z r. 1867. Není tu ovšem zcela ještě věren českému svému učiteli, nýbrž pokouší se také o epiku v slohu tehdejšího největšího básníka francouzského, Victora Huga, a podává ve volném výběru látek i myšlenek výpravné úryvky z cizích dějin i pověstí, aniž v nich dochází zvláštního svérázu. Naopak, nejlepší ballady z „*Knih veršů*“, na př. „*Mrtvá nevěsta*“, „*Matka*“, „*O třech kolech*“, prozrazují každým veršem Erbenova následovníka. Neutají se však podstatný rozdíl: Erben byl básníkem doby romantické, Neruda jest synem střízlivého, realistického věku. Látky souvisící s lidovým bájeslovím jsou vzácností u Nerudy; tajemné, nadpřirozené vztahy nahrazeny jsou většinou motivy čistě lidskými; příroda málokde zasahá do osudu lidského, a městský básník nevěnuje jí valné pozornosti; na venkov a jeho lid neline se záhadná záře báchorková, nýbrž jasné světlo denní. Tyto rysy, které ovšem v několika balladách musily ustoupiti starší vžilé tradici, jsou ještě stupňovány ve zvláštní skupině výpravných skladeb, jimiž se dostal Neruda nad Erbena, v t. zv. balladách sociálních, jako „*Slaměný vínek*“, „*Skočme, hochu*“, „*Před fortnou Milosrdných*“ a „*Poslední ballada z roku dva tisíce a ještě několik*“. V nich užívá Neruda úsečné a lidové rázovité formy erbenovské ballady s její výraznou psychologii, s její ostrou charakteristikou, s jejím až dramatickým dialogem k tomu, aby nakreslil prudce jímavý obraz ze společnosti bídy: sociální sku-

tečnost vyložená se silnou mravní opravdovostí nastupuje místo bájeslovných a tajemných vztahů.

Nesporně byl mladý Neruda z Erbenových žáků nejvýznamnější; aby však byl opravdovým velkým balladikem, k tomu scházelo mu po „*Knihách veršů*“ mnoho. Byl příliš střízlivým, rozumovým a výpočítavým básníkem, který nedovedl svého čtenáře naplniti onou illusí, která jest nutna pro dokonalý umělecký požitek z každé ballady; žádat pravá ballada jako legenda, aby ji čtenář četl s naivní myslí, — ale tehdy Neruda, kritik, satirik, ironik, úmyslně každou naivnost rušil a rozplášoval. V Nerudových balladách z „*Knih veršů*“ bylo příliš mnoho chtěného, zamýšleného a vykombinovaného živlu, kdežto bezprostřední a prudce osobní zažitky scházely. K tomu všemu se musil Neruda protrpěti v mužných svých letech, v samotě opuštěného a mládeneckého žití, v letech choroby a stesku; dlouhá období, kdy jeho lyrika zcela umkla, posvěcena jsou právě úsilím o takové prchloubení bytosti. Teprve když zocelil a ucelil takto svou povahu, vrátil se k básnictví: v „*Písniích kosmických*“ jako hloubající lyrik, v „*Balladách a romancích*“ spíše jako věcný, předmětný básník výpravný.

Na rozdíl od většiny epiků nevymýtil Neruda z věnce osmnácti lásní, jež velmi libovolně nazývá balladami a romancemi, živlů osobně lyrických; naopak mohli bychom říci, že Neruda velmi uměle konstruuje příběhy baladického rázu proto, aby ukryl v nich svoje city, myšlenky, tužby, — čím známe Nerudovu vnitřní osobnost lépe, tím více ohlasů jeho duše nacházíme v „*Balladách a romancích*“. Velkého básníka mateřské

lásky, jenž tkvěl celým srdcem na své chudíčké matičce, poznáváme z „*Ballady pašijové*“; něžného přítele dětí, který často si pozasteskl nad tím, že osud mu nedal „dětské hladit hebké vlásy“, prozrazuje stejně „*Ballada horská*“ jako „*Ballada dětská*“ nebo jako „*Romance štedrovečerní*“; nadšeného pěvce volnosti politické, který z mládeží tak velebil Karla Havlíčka, slyšíme plesati z „*Romance o jaře 1848*“ a horliti z „*Romance italské*“; zejména však obdivujeme se, jak v „*Romanci o Karlu IV.*“ se Nerudovi zdařilo ztělesniti živým a barvitým příběhem polohistorickým vlastní přechod od nedůvěry v národ k nadšené láskyplné víře v jeho vnitřní cenu, neb jak v biblickém námětu „*Ballady o svatbě v Kanaán*“ obráží se vyrovnaný a mužný humor zralého Nerudy, jenž zapominaje na sebe, dovede se vždy radovati s radujícími.

Mají-li „*Ballady a romance*“ tolik lyricky prožitého, není věru divu, že se v nich i po stránce slohové objevuje mnoho prvků lyrických. Některá z čísel jsou ryzí lyrika, na př. těžce zádumčivá meditace, nadepsaná „*Romance o Černém jezeře*“, jež i složitou a vážně pádnou stavbou slok vymyká se všemu básnictví výpravnému. „*Romance o jaře 1848*“ neb „*Ballada o polce*“ jsou v podstatě zálibně a široce rozvedená čísla malebného popisu, v nichž básníkův zájem málo dbá o skrovničkový děj a úplně o dekoráčnický hru, o rozmarnou směs pohybů, barev, světél. Tu vidíte, jak Nerudův zvláštní smysl pro zevní malebnost, který z něho učinil tak znamenitého cestopisce a tak svěžího oživovatele staré Prahy, nedal se ničím utlumiti a pronikal i tam, kde básník v podstatě sledoval zcela jiné zá-

mysly. Zvláštní touto směsí žilvu lyrického a výpravného, částí dějově vzrušených a pohodlně popisných, stručně naznačujících nápovědi a arabeskových vložek uvedena jest do „*Ballad a romanci*“ slohová rozmanitost a živost, svědčící o ryze umělecké povaze Nerudově.

Ale hlavní otázka, již si položil Neruda nad „*Baladami a romancemi*“, zněla asi: Jaké stanovisko zaujmu k životu, abych pro vnitřní své zkušenosti užívati mohl starých forem ballady a romance? A odpověď, kterou si mohl ovšem dáti jen sladký mudřec-humorista, byla: stanovisko prostého, naivního člověka z lidu. Jen takto získal Neruda pro svou knihu onu zmíněnou nutnou illusi, bez níž ballad a legend nelze chápati. Čím Neruda více uzrával, tím se u něho mocněji jevila touha vrátiti se k dětství, k jeho prosté víře, k jeho citové bezprostřednosti neporušené přílišnou rozumovou kulturou. Již v „*Loretánských zvoncích*“ r. 1859 napsal významné verše: „a k prsoum jsem si sáhnul — rád bych to velké srdce zas ve srdéčko stáhnul!“ To se mu v „*Balladách a romancích*“ namnoze podařilo. Našel tu prostičkou víru zbožného děcka vychovaného v legendách, obřadech, zkazkách katolické církve, onoho zvědavého a tklivého hošíka ze „*Svatováclavské mše*“. Pro Nerudu vyrostlého v staré Praze nezačil návrat k dětství vzkříšení bájeslovných a pohádkových bytostí, tajemných přírodních pověr, jako pro venkovana Erbena, i tvoří jádro „*Ballad a romanci*“ nikoliv ballady ve vlastním smyslu, nýbrž spíše katolické legendy ze života Spasitelova a svatých (až na jedinou ryze dětsky podanou „*Balladu dětskou*“).

I tam, kde příšerný živel dostupuje vrcholu, v „*Balladě zimní*“, podřízen jest motivu katolicky legendárním, který proniká i v skladbě tak svobodomyšlně pojaté, jako „*Romance italská*“, nebo v takové hře bujného rozmaru, jakou jest „*Ballada rajská*“. Většina těchto legend laděna jest radostně a jaře i při vážném podkladě myšlenkovém, „*Ballada horská*“, „*Ballada tříkrálová*“, „*Romance štědrovečerní*“, „*Ballada rajská*“, „*Ballada o duši Karla Borovského*“ a „*Ballada o svatbě v Kanaán*“; pouze vstupní „*Ballada pašijová*“ vyznívá chmurnými tóny jako později celý spřízněný cyklus „*Zpěvů pátečních*“.

Neruda užil všech prostředků svého vyspělého umění básnického, aby docílil dojmu naivnosti. Zpracoval lidové náměty, přidržuje se někdy dosti přísně svých předloh jako v „*Balladě o duši Karla Borovského*“; vybudoval jako Erben v „*Štědrém dni*“ některé kusy zcela na motivech lidového zvykosloví, tak zvláště „*Balladu májovou*“, „*Balladu o polce*“ a „*Balladu o svatbě v Kanaán*“; pojal biblické děje jako výjevy z českého venkova. Od starých primitivních malířů naučil se kouzlu naivnosti malebné, již jest v každé skladbičce plno; studie národopisné poučily ho důkladně o zvykových a krojových jednotlivostech, jichž použil plnými hrstmi, ale nade vše projevil se Erbenův žák mistrem lidové mluvy. Od málomluvného a přece tak obsažného dialogu, z něhož se skládá „*Ballada stará-stará*“, až po kypící a šumící příval slov a obrazů v „*Balladě tříkrálové*“ neb v „*Balladě o svatbě v Kanaán*“ — jaká to stupnice výrazu! Všude formulovité obraty, všude lidová říkadla a úsloví, všude paralle-

lismy vzaté z prostonárodní písně zpestřují řeč, která by se cizinci jistě zdála přeplněnou a nesrozumitelnou, ale v níž Čech nalezne zvláštní *kouzlo původnosti* a zvláštní *působ neporušené kmenové ryzosti*.

A právě v těchto dvou rysech skrývá se umělecké tajemství „Ballad a romanci“, které je spojuje s Čelakovského „Ohlasem písní českých“ a s Erbenovou „Kyticí“.

JAN NERUDA:

BALLADY A ROMANCE.

Ballada pašijová.

Byla rada kol božího trůnu
svolána, by Satan měl svou vůli.
Slétli andělé se s nebes končin,
vzlétl také Satan šumně zdůli.

A Bůh kynul. Bylo ticho, ticho.
„Satane, muž prones slovo svoje!“
Anděl děsu uklonil se pánu:
„Pozdravena koruna buď Tvoje!

Vznáším žalobu před tváří nebes,
žalobu na Tebe, Hospodina,
že's dal zrádně lidstvu na spasení
královského Mariina syna.

Dal's mně lidstvo darem za hřích jeho,
bych je spoutal žalem, věčnou nocí,
zželelo se Ti zas lidstva toho,
a Ty saháš na kořen mé moci!“ --

„Dávám syna svého jediného,
jeho život lidstva za spasení.
Není, Satane, to cena plná?“
Satan volá: „Není, Bože, není!“ —

„Nuže přidej ty, a přidej dále
každý anděl, co jich po mém nebi,
muk mu velkých, nežli na kříž smrti
přibijí ho studenými hřeby!“

Vystoup' Cherub: „Dej mu v kalich nevděk,
onen nevděk, jenž až k nebi křičí,
že ti, pro něž mladý život dává,
samí „Kamenuj!“ a „Na kříž!“ řičí!“

Vystoup' Seraf: „Dej mu bolest onu,
která srdce bodá nejlitěji:
ti, jež k sobě vinul nejtoužněji,
že ho zalhou, zradí, opouštějí!“

Vystoup' Trůn: Nech pocítiti jeho,
že ho opustilo celé nebe,
nech ho zoufat, že's i Ty odvrácen,
a že ztratil, Bože, také Tebe!“

A Bůh kynul: „Satane, ty slyšíš!
Je to dosti lidstva za spasení?“
Anděl děsu rozpřáh' křídla chará,
volá nebem: „Není, Bože, není!“

Jedna bolest nad bolestí všechny,
jedna muka nade všechna muka —
pod křížem stůj matka, by syn viděl,
jak to její srdce hořem puká!“

Ballada horská.

„Řekněte mi, babičko má, co že rány svírá,
po čem člověk, těžce raněn, přece neumírá?“ —
„Rány hojí otevřené na tom lidském těle
jenom čarodějná jarní šťáva z jitrocele.“ —
„Řekněte mi, babičko má, co se dobře dává,
je-li ochořelá hlava bolestí až žhavá?“ —
„Na tak těžký úpal hlavy pomoc jiná není
nežli mladé jarní listí z lesní jahodeni.“ —

Dítě z chaty vyskočilo, do sousedních polí —
„Daruj šťávy, jitroceli, na vše co kde bolí!“
S pole spěchá ku lesině, přes trní a hloží —
„Dej mi to své mladé listí, jahodino boží!“
Co kde chtělo, rychle mělo, ke kostelu běží:
na kříži zde před oltářem Kristus rozpjat leží.

„Potírám Tvá svatá prsa, myju bok Tvůj svatý,
tělíčko zas uzdraví se, Ježíšku můj zlatý —
kladu čerstvé listí lesní na hlavu a líce,
nebude Ti hlavičku Tvou bodat úpal více!“

Nad kostelem velké zvony do vůkolí zvoní,
lid se sbíhá, v prsa bije, zázraku se kloní:
jak to dětská duše snila,
vůle boží vyplnila.

Podnes mají v horské výšce obraz Trpitele,
nemá rány ve svém boku, nemá trnu v čele,
bílá lilje v ranní záři po celičkém těle.

Ballada dětská.

Matka zdřímala na úsvitě.
Dítka vyjeveně hledí —
v nožičkách mu Smrtka sedí.
Malá Smrtka, sama dítě,
na hlavičce věnec bílý,
ve košilce drobné tílko,
v ručkách drží hravě síť
jako k honbě na motýly.
A ty ruce jako hůlky,
žluté jako z vosku čílko,
místo oček modré dülky.

„Pojď děťátko, pojď holátko,
na chvílečku, jen na krátko!
Zahrajem si na Hělíce
andělíčkův při muzice
co dvě bílé holubice.“

„Matička mně nedovolí,
a mne tělíčko tak bolí!““

„Pojď děťátko, holoubátko!
 Přišla jsem Ti ku pomoci,
 nemoc nemá více moci,
 venku ve andílkův kůru
 poletíš až k nebi vzhůru.“

„„Matička mně jíti nedá —
 myslím, že už hlavu zvedá.““

„Pojď děťátko, pojď babátko!
 Posílá mne Jezulátko,
 posílá královna nebe,
 abych přivedla jim Tebe,
 posílá mne ta Tvá svatá:
 „Ať už jde má dcerka zlatá!“

„„Pojďme, pojďme — ale z ticha,
 ať se matička nevzbudí!
 Něco těžkého jí trudí,
 i když dřímá, těžce vzdychá,
 ňadro bolestně jí skáče,
 a když vzhledne, ihned pláče.““

Ballada česká.

Žil jednou v Čechách smavý rek,
Vám známý rytíř Paleček;
on samý šprým a nápad byl,
rád dobře jed' a dobře pil,
a lidem dobře čínil.

Rád jed' a pil, jak povídám,
však ještě něco dodat mám:
on též rád bloudil po Čechách —
a pak byl vždy jak v mátohách
a nevěděl, kde stojí.

„Nu, nu“ — kdys zazněl náhle hlas —
„pan rytíř je už ve snách zas?“
a Paleček jak přimražen!
Aj před ním kolo bujných žen,
a v prostřed Vesna sama.

„Jen neboj se, Ty's celý muž,
ty se mi ze všech líbíš — nuž
mé slovo k smělosti Tě zve,
rci jakékoli přání své —
však vtipně jen a hbitě!“

Již rytíř bez všech rozpaků
 si hodil hlavou: „Tedy řku
 a prosím: až bych jednou zdech',
 mne výročně vždy ožít nech,
 na osm dní — to s jara!

Když svět zas jednou krásným je,
 když zem se celá rozsměje,
 pak, Vesno, milostiva buď,
 na osm dní mne jenom vzbud'!“
 A Vesna kývla: „Staň se!“

Od časů těch, děj se co děj,
 fialek vůní budí jej,
 slavíkův ven jej volá hlas,
 pan rytíř vstává bujný zas
 a rozkročí se krajem.

Kraj český, jindy smuten, tich,
 je pojednou pak samý smích,
 a celý ten náš český svět
 je samý zpěv a samý květ —
 však krátce jen, ach krátce!

Vždyť unluvil si rek náš s ní
 jen blažených vždy osm dní!
 Pak vrací se zas v dumnou říš,
 a Vesna dá mu medu číš —
 on opiv se zas usne.

Romance o Černém jezere.

Starý motiv.

Tak tichá voda, hluboká a k smrti smutná!
Les kolem tichý, temný jako myrta smutná,
břeh zadřimlý a po něm mech jen roste hnědý,
a je-li v mechu květ, je jako z vosku bílý.
Zde nezní včelek šum, zde není zpěvný pták,
jen šedý dravec někdy v prázdné výši kráče,
a zní to v ozvěnách hor kolem truchle tak,
jak v dáli náhlý škytot z dušeného pláče.

Můj zrak, sny opleten, se v černou vodu vrývá —
ta nezměřená tůň, ta něco dole skrývá!
Snad česká pohádka tam, z krajů vyhostěná.
Snad dávných bohů kruh ta kryje skleněná stěna.
Snad dle tam českých našich hrdin slavný tem —
Vy bohorovní, úžasní Vy hrdinové,
již na Vás zapomněla sírá česká zem
a zapomnělo všechno pokolení nové!

Ti kdyby zaplakali pro národu hoře,
 to černé jezero by vzrostlo v černé moře,
 ti kdyby z živých prsou vzdechli, pozaštknuli,
 svým vzdechem jezero by z břehů vymrsknuli!
 Ach nekliden je asi pod vodami sen
 a porván vzdechy těch, již spolu dole leží,
 však jsou to umrlců již tiché vzdechy jen,
 a povrchem to jako lehký mrazík běží.

Snad podsvětí nás všech zde v podjezerním šeru.
 Já zíral k horám kdysi v letním pološeru
 a zřel, že lesní strání, hlubnou v skalách slují
 kės divné postavy jak voje sestupují.
 Ne lidské podoby, jen proutky mlhy spíš
 skrz kmeny tiskly se a s větve k větvi nesly,
 než oko dostřehlo, již byly blíž a níž,
 až jako šedý oblak na hladinu sklesly.

Ach smrt jich silá denně od živoucích stolu,
 že nestačí noc celá k podsvětí jim dolů,
 a ranní hodiny když bílé světlo tkají,
 ty zbylé stíny v lesy kol se utíkají.
 Ba kdykoli jsem vstoup' v těch černých lesů lem,
 hned divné šepoty jsem slýchal v krokův ruchu
 a v náhle nepokojných tepnách cítil jsem,
 že na mne z tmavých houštin zírá oko duchů.

Jen nahní se a zři ty hnědé rostlin nítě,
 jak pod vodou se předou v pestře krásné síte —
 tam musí něco být, v té vodě nezčeřeně,
 a musí se cos krýt v té tůni nezměřeně!

Jak lehký byl by skok, jak měkký dolů pád,
a člověk přistoup' by ku čárných bájů kolu —
já vím, já pevně dím: tam musí něco spát,
tam musí něco být — a mně to táhne dolů.

Romance o Karlu IV.

Král Karel s Buškem z Vilhartic
teď zasedli si k dubovému stolu —
ti dva už pili mnohou číši spolu
a zapěli si z plných plic.
„Nuž dej sem zlaté číše, páže,
a nalej vína — dolej výš —
dnes, pane Bušku, čehos zviš!“
král Karel vesel káže.

„Zde po tom víně, Bušku, slyš,
domácí slunce naše vloni hrálo —
toť první víno, které v Čechách zráló —
aj tedy vzhůru, pijme již!“
A pili — král však náhle prsknul —
„To že je víno? tenhle kvas?
vždyť křiví ústa, láme vaz!“
a zlostně rukou mrsknul.

„Eh — vezu révu z Burgund sem,“
král dál a dál si v zlosti svoji vede,
„a takovouhle peluň mně z ní svede
ta velcbená česká zem!“

jsem přesvědčen, když broskve vsadím,
 že sčesám trpké trnky s nich,
 a chceš-li klidit pustý smích,
 zde růže sázet radím!

Však jaká země — taký lid!
 vás kdyby učit chtěli všickni svatí,
 zda všimnou si jich Češi paličatí —
 buď svatý rád, když není bit!
 Jak bych zde mlátil otep slámy!
 Nechť chci co chci, za krátký čas
 se všechno jinak zvrtně zas —
 mám já to bídu s vámi!“

Přec zase číši k ústům zdvih',
 a napiv se své velké dobré oči
 teď kradmo přes stůl po soudruhu točí,
 ten však je jako pěna tich.
 Jen — aby marně nezahálel —
 pan Bušek máčel zub a pysk
 a víno ku půnebí tisk'
 a po jazyku válel.

„Ba je to bída,“ děl zas král
 a rychle zavdal sobě vína znovu.
 tak rychle, jak by bránil zlému slovu:
 však kolem úst již úsměv hrál.
 „Mám žízni umřít? — na mou víru,
 Ty's oslep', páže — nevidíš,
 že přede mnou je prázdná číš? —
 a dej mi dobrou míru!

Pij, Bušku — již se nezarmuť —
 a poslyš, cò Ti král Tvůj moudrý praví:
 můj jazyk je jak známo vybíravý —
 a našel již v tom víně chuť.
 Viš — zkoumat třeba, Bušku milý!
 to víno má svůj zvláštní ráz,
 zprv trpké, ale milé zas —
 my, myslím, se už vpili!“

„„Nu vidíš, králi: tak náš lid!
 Má duši zvláštní — trochu drsná zdá se —
 však květe po svém, v osobité kráse —““
 teď přerušil svůj náhle klid
 hned rozveselen Vilhartice —
 „„ach přiblíž k tomu lidu hled
 a přitiskneš svůj k němu ret
 a neodtrhneš více!““

Romance o jaře 1848.

Čas oponou trnul — a změněn svět!
Kam, kam padlo lidstvo staré?
Ej kamkoli tázavý letěl hled,
vše nové, tak mladě jaré!

A ve vzduchu šuměla divná báj
a pěl nám ji sad, pěl ji haluzný háj,
i pěl nám ji údol i horstva tem,
a pěla ji celá nám širá zem
a pěli jsme: „Volnost — volnost!“

Tak lesklá teď čela, tak kyprý ret
a pohled tak vlhce řásný.
krev na rubín mladla, sval změnil se v květ
a každý byl člověk krásný!

Nám ve jedno splývala noc a den,
den samá byl tužba, pln záře sen —
my chvěli se, nevěděli oč,
my smáli se, nevěděli proč —
ach příznaky první lásky!

Jak ku svatbě hluknuť se mužstva roj,
 druh druhovu ruku třímá,
 a jasavě ku předu šel ten voj,
 byť osud i v děla hřímá.

Kde klobouk tam péro, kde bok tam zbraň —
 kdo tyranem, prchni, chraň se, chraň,
 jeť ztracen, kdo ve smích by statnost bral,
 z těch každý by stokrát život dal
 „Za národ i lidstvo celé!“

I příroda všude se leskla kol,
 den každý jak vyhejčkáný,
 měl modroučkou na sobě kamizol
 a zlatem byl obetkaný.

Kraj celý jak bálová síň se skvěl,
 kdes pod zemí hudba, vždyť tančil, kdo šel —
 sám pánbůh nás pokynem k tanči zval
 a blažen se nad námi usmíval:
 „Nuž konečně lidmi tedy!“

Romance italská.

Ugo Bassi, mnich a republikán,
chycen Rakušany, vydán Římu;
odsouzen jest k ztrátě posvěcení
a pak k smrti v sedmi pušek dýmu.

Vyvedli ho, čtverhran rozstavili.
Katan kněz naň vskočil jako saně,
hrubou cihlou drhnul šíjí jeho,
drhnul do krve mu jeho dlaně.

„A teď jdi — a klepej na nebesa,“
dí pak katan kněz ve pustém smíchu,
„nepozná víc Kristus sluhu v Tobě,
jak Ty jeho nepoznáš v svém hříchu!“

Pušky cvakly. Mnich se náhle vzpřímil,
hrdě na prsa své ruce loží
„Myslíš, že se Tobě, bídný cháme,
zjevila kdys svatá vůle boží?“

Však mne pozná Kristus, pozná mžikem,
jak já mžikem jeho, mistra ctného:
podlé lidstva reků kolem něho,
praporu dle nad ním červeného!“

Romance helgolandská.

Bouř žene koráb u divokém běhu.
John lampu klamnou k skále přivěsil
a dí: „Bůh žehnej břehu!“

A koráb k světlu žene se a v trysku
se náhle přes úskalí překotil,
a stěžněm vězí v písku.

John zavejsknul si ve syčící pěnu:
„Má dceruška si chystá veselku,
dnes pomohu jí k věnu!“

A člunek jeho jako liška běží
po těžkých vlnách tam, kde zvrhlá loď
jak černá rakev leží.

John nenavykl marně tratit času,
svou sekýru hned v koráb zarazil,
v tom z nitra doslech' hlasu.

„„Jen pospěš, pospěš!““ zní to dutě zdůli,
„„a všeho zboží půli dostaneš,
i všeho zlata půli.““

John naslouchá a vytřešňuje zraky —
„Aj pakli jedna půle bude má,
toť bude druhá taky!“

A rychle s člunkem ku břehu uhání.
Po celou noc se k lodi nevrátil,
až teprv po svítání.

Až po svítání, v bílé ranní době
zas sekyru svou v koráb zaráží,
a uvnitř již jak v hrobě.

Již voda otvorem si cestu klesí,
teď vyhoupla si první mrtvolu,
John rychle po ní pěstí.

Tvář mrtvou k sobě obrátil: „Eh kletě!
je po svatbě — já tady za vlasy
mrtvého držím zetě!“

Ballada zimní.

Čaroděj šel po silnici
v mrazné zimní chumelici,
došel k šeré šibenici.
Šibenice trojram lysý,
na ní tři zloději visí.
Usednul. „Zde dobré bydlo.
Máte, hoši, pěkné sídlo! —
ale teď už honem dolů,
ponoclehujem tu spolu!“
Zaklel, máchnul rukou v kole
hup! a již jsou všichni dole.

Zasedli kruh ve příšerný.
Hlavy sobě napravují,
mistra chvalně pozdravují.
První jako pes je černý,
kde ramena tu kolena,
brada věky neholena;
druhý s hlavou rozsochatou,
s nohou dřevem podepjatou;

třetí — pánbůh budiž s námi! —
celý nahý — v očích ledy,
po tváři je jíním šedý
a po těle střechýl samý.

„Vzkřísil jsem Vás, dále žijte,
tropte dál svou lotrovinu,
za to mně dnes posloužíte.
V šibenice nočním stínu
pospolu se pobavíme,
vínem spijem, povyspíme.
Vzhůru, sneste, čeho třeba,
jeden peřin, druhý chleba,
třetí vína — kapka stačí! —
vzhůru, leťte, plémě stračí!“
Vzlétli jako hejno ptačí.

Vzduch jen hvizdnul divým letem
a již první snes' se zpátky.
„„Nesu polštářiček malý,
uzmul jsem jej vdově chudé
churavícím pod dítětem;
trochu na nás bude krátký —““
„Však ho na nás dosti bude!“
mistr tovaryše chválí;
říká slova, statek množe:
už tu čtvero měkké lože.
Nad hlavami teskné vání,
jako dálné žalování.

A již je tu nazpět druhý.
„„Nesu víno, šel jsem zchytra
na skříň kostelního sluhy,

mělo ku mši sloužit zítra;
 jen že je ho málo trochu —“ “
 „Stačí nám, můj dobrý hochu!“
 Mistr říká svoje bludy,
 a již vína kolem sudy.

Ve vzduchu to lačně hučí,
 jak když šedí vlci skučí.

Třetí tu a volá v plesu:
 „„Svěcenou Ti hostyj nesu!
 Vyrval jsem ji knězi ctnému,
 nes' ji k smrti nemocnému
 na poslední posilnění!“ “
 „Dobrý chléb, když jiný není —“
 Hrom v tom bouchnul. — Co se děje?
 zem se pod nohama chvěje,
 vzduch jak hlína, plný chmýru,
 vše se točí v náhlém víru,
 co kde leží, co kde stojí,
 vzhůru dolů lítá v roji,
 a ti čtyři v divém kúru
 letí jako plevy vzhůru.

Ještě zavzdechnutí táhlé,
 a zaš ticho, ticho náhlé.

Zimní ticho. Přišlo ráno,
 s nocí den se plavě mísí,
 nad silnicí trojram lysý,
 na něm čtyři chlapi visí.

Ballada stará — stará!

Rukama lomila, po břehu chodila,
na kámen poklekla, dceru porodila.

„Chceš Ty, matičko má bledá,
bych Ti rybek nalovila?“
— Jak bys sítě rozhodila,
vždyť se's sotva narodila! —

„Chceš Ty, matičko má bledá,
bych si plinky vybilila?“
— Zanech plinek, dlouhá cesta,
čas, bys sobě popílila! —

„Vlna s vlnou v rozhovoru,
mám se po vodě dát dolů?“
— Po vodě se dáme spolu,
zastavíme mlýnská kola,
aby mladý mlýnář věděl,
kdo ho před soud boží volá! —

Ballada tříkrálová.

Při sterých dětí vřiskotu a lidských houfů hluku,
při mocném kotlů víření a táhlých trubíc zvuku
tři králi vjeli v město Betlehem.

A řekli lidem: „My jsme přišli sem,
by hlavy naše pánův před pánem se uklonily,
a bychom slzu radosti zde spolu uronili.“

Hned městem zas se herou dál, až k chudobnému stáji,
tam s velbloudů svých slézají a řadou poklekají
a mezi tím, co služebníci v chvat
po zemi rozstírají s dary šat,
král řečník zvolený — ten, jenž hned první s kraje klečí —
svou úctu pronáší, to tuze pěknou řečí.

Pak druhý lichotivě dí: „Ó matičko Ty jasná,
jakž je to dítko půvabné — již očička ta krásná —
toť věru celý panímámin zrak!“

A třetí k Josefu dí právě tak:
„No je to radost nad radost — jakž, ctěný pane mistře!“
Však Ježíšek kýv' z jeslí prstem svým a pravil bystře:

„Vy králové jste přišli sem, že já jsem ještě dítě,
 Vyť apoštolům svobody se kdys i ukláníte:
 však až já ponarostu v celý muž,
 a žáků půjde za mnou houfně už,
 hned sestřčíte hlavy své pak v strachu dohromady
 a budete i tupých od biřiců bráti rady.

Teď přišli jste sem s poklonou z té světa někde dále,
 a sypete mi zlata lesk a kadidlo i chvály,
 pak — byste zachovali zlatou svou —
 mně korunu necháte trnovou,
 a k poslední mé cestě skalní ku Golgatě
 z Vás tři se nedostaví žádný — dím to svatošvatě!“

Král řečník s čela korunu si honem k uchu šoupnul,
 rád řek' by něco, neví co, a zdá se mu, že zhloupnul.
 A na to v tajený se dali šept,
 druh druhu ve královské ucho rept':
 „Že z tesařky je přece jen, on každým slovem jeví!“
 To ví se: dřišli se slávou — jak odešli se neví

Romance štědrovečerní.

Petr usne, sotva lehne;
sotva usne, sen se zvedne:
náhle světlo po krajině
a tak jasno jako ve dne.

Petr celý vyjevený,
rodinu zří v prostém stáji,
dítě zrovna sluncem září —
v Petrovi, až dech se tají.

Vzduch je plný andělíčků,
třpytí se a křídly šumí,
každý zpívá haleluja,
krásně, jak jen anděl umí.

A hle, od vesnice spěchá
všechn lid s radostnou tváří,
napřed muži, staří, mladí,
v čele naši muzikáři.

Vašek velký buben tluče,
Matěj troubí, Martin hude,
Vojta na klarynet píská,
Kuba měchem bas jmu dude.

Aj ti hrajou — jako nikdy!
tváře dmou se, litá ruka —
písnička tak mlaskně skočná,
že až Petru nohou cuká.

Zmikli. Z řady vystoup' Brichta,
vyšňořený, oholený,
býval kaprál u hulánů,
dnes je řečník vyvolený.

Postavil se, salutuje,
hrubě spustil: „Kriste pane, —
my nevíme, co je psáno,
ale víme, co se stane.

Ty jsi — já jsem — ba jsme všichni —
povídáme — k boží chvále —“
v tom se zajik' — jazyk ztrnul
a nemůže o hles dále.

Ruka v úzkostech se švírá,
ret se jako lupen chvěje —
„Ty's to vyved'!“ — Petr nahlas
ze sna hulánu se směje.

Ježíšek však milostivě:
„Všichni jste mé hodné děti,
vaše duše po skonání
hupky na nebe si vletí.“

A teď houfně zpívajíce
předstupují hospodyně,
podávají v pytlích, koších,
dobrého co po dědině.

Máslo, jabka, marcipány,
plátno, šátky, věci steré,
Maria jim přikyvuje,
Josef od nich dary bere.

„„Co je tohle?““ Petr náhle
poulí svoje oči šedé.
Dvanáct panen třináctou si
na růžové pentli vede.

Dvanáct panen, dvanáct růží.
„Děťátko Ty nejjasnější,
přivádíme Anduličku,
že je z nás všech nejkrásnější.“

„„To si myslím!““ Petr mručí. —
„Anduličku k Tobě vedem,
aby za nás všecky dala
hubičku Ti jako s medem.“

Andulička přistupuje,
sotva ale hlavu níží,
Ježíšek už ručky svoje
kolem její šije kříží.

Jak se směje, jak ji hlalí,
jak se k Andulince tulí —
sotva dostal políbení,
už zas znovu rtíky špulí.

Petr sebou hází, bručí,
jako medvěd když se brání:
„„Matka na to mlčky hledí? —
je to pěkné vychování!““

Ballada májová.

V bílé míse vodu vaří
s úzkostlivě bdělou tváří —
pěkná holka, lepých tvarů.
Voda v míse v plném varu,
bubliny jak v dešti chrlí,
a jak holka varu slouchá,
voda kloktá, syší, hrčí,
jak když cvrček v hroudách cvrlí,
jak když oknem bzučí moucha,
jak když v dálce povoz hrčí.

Houkla půlnoc. Holka klekla,
prsten rychle s ruky svlékla,
hodila jej varné v lůže.
„Svatá panno Petronillo!
Dnešní májové své noci
máš náš osud ve své moci,
činiš cokoli Ti milo —
prosím, prosím, dej mi muže!
Zajisté že muže svého
každého z Tvé ruky беру,

nepředpisuju Ti věru,
svatá panno, nevybírám,
nemysli si, že se vzpírám —
jen ne, probůh, zrzavého!“

Z mísy vrch se páry valí,
a jak holka blíž se kloní,
z páry líbezně to zvoní
jako stříbrem z dálné dáli:
„„Vidiš, holka, mám Tě ráda!
Ve kostele ráda býváš,
tenkým hlasem „Ave“ zpíváš,
dala bych Ti kamaráda —
ale koho dát Ti, koho?
Je vás ve vsi trochu mnoho —
zbyl jen hajných synek chudý,
a ten je jak liška rudý;
sivé oči jako liška,
tělo vychrtlé jak tříštka,
a je —““

„Dej mi tedy toho!“

Ballada rajská.

Šla Maria, šla do ráje,
kdo ji potkal, pěkně klekl,
uklonil se, „Zdráva's!“ řekl.
Jenom svatá Eližběta
nepoklekla, nezdravila;
Maria se zastavila.
„Poslouchej Ty, copak je to?
vypadáš jak neduživá —
i Tvá záře celá křivá —
oko mdlé a chůze líná —
vždyť jsi jako umučení,
což ti v nebi zdrávo není?“
Svatá s výčitkou se staví,
kysele dí: „Bože milý,
já mám strašně dlouhou chvíli! —“
„Dlouhou chvíli, dlouhou chvíli!
každá patronka své lidi
opatruje, v lásce řídí —
koho pak jsem tobě dala?“
Svatá vzdvihla oči černé
a dí smutně: „Ženy věrné!“

Pět set let jsem zde už svaton,
hledím, pátrám, jak se sluší,
nemám ještě jednu duši.
Jenom jednou přišla zpráva,
že kdes v Čechách žena jistá
je jak anděl věrná, čistá:
než však zrak můj sletěl dolů
na ochranu její ctnosti —
bylo už zas po věrnosti!“ “

Ballada o duši Karla Borovského.

(Z pola, ano, i zcela národní.)

Po lučině slz a vzdechů
šly dvě duše v pilném spěchu.

Za nima pak třetí duše,
hříšná duše těžce kluše.

Když až k ráji dostupaly,
na dvěře tam zaklepaly.

„Vstaňte, Petře, s klíčem jděte,
kdo to tluče, pohledněte.—“

„Pane, jdou dvě dobré duše,
za nima však hříšná kluše. —“

„Dvěma dobrým přístup dejte,
však té hříšné nic nedbejte.

Ukažte jí širou cestu,
kudy k pekelnému městu.“

Sotva všichni svatí spolu
k zlatému zas sedli stolu,

už zas znějí pádné rány
buch, buch! od nebeské brány.

„Vstaňte, Petře, s klíčem jděte,
kdo to tluče, pohledněte. —“

„Je tu zas ta duše hříšná,
zarputilá, tuze pyšná,

opírá se celým tělem,
do vrat našich buší čelem. —“

„Hned ji odtud vyprovodte,
do propasti mně ji shoďte.

Hoďte ji tam vlastní rukou,
ať se setká s pekel mukou.“ —

„Ne tak, ne tak, milý synu,
odpusť hříšné duši vinu!“ —

„Zeptej se jí, matko milá,
dobrého co učinila!

Kolik svátků posvětila,
kolik pátků postem ctíla,

zda-li také modlitbičku
posílala ku nebičku?“ —

„Já jsem svátků nesvětila,
ani pátků nepoctíla,

jenom jednu modlitbičku
poslala jsem ku nebičku. —“

„Tedy, duše, pěkně klekni,
modlitbičku svou nám řekni! —“

„Svatý Jene z Nepomuku,
drž nád námi Čechy ruku,
by nám Bůh dal, co dal Tobě,
náš by jazyk neshnil v hrobě!“

Usmál se pán Ježíš trochu:
„Inu — je to divné, hochu!

Ale přede ta modlitbička
pomáhá ti do nebička.

Sedni vedle tam té vdovy,
ať Ti, zač sem přišla, poví. —“

„Almužny jsem grešli dala,
nebešfankou jsem se stala.

Grešlička, almužna malá,
do ráje mně pomáhala.“

Ballada o polce.

Die vzdáleného motivu.

Na návsi je převeselo! Polka sedí v zlatých saních,
před nimi dva vrání koně, plno pestrých pentlí na nich,
nad nimi jak v mladém jaře tisíc písní vzduchem jásá,
kolem nich se tísňí, víří, skáče, plesá veská chasa.
Polka sedí v zlatých saních, chce až k vzdálenému
městu —

„Nuže, jeď už, milá polko, šťastnou cestu, šťastnou cestu!
Ti se budou v pyšném městě, co to přišlo ze vsi, dívat,
budou nožičkami šoupat, boky vzpírat, bujně zpívat!“
Polka jede — polka jede.

Hlasně bičem svojím práskla — je to cesta, je to jízda!
Pod saněmi sníh si zpívá, po stromích kdos písně hvízdá,
kámen radostí se válí, ba i tam ta hora šedá
bok si skalnou pěští vzpírá, podle taktu hlavú zvedá.
A ta polka — je to holka! je-li pak kde druhá v světě,
v očích hvězdičky jí hoří, po tvářích jí růže květe,
veselostí v mladém těle každá žilka jinou hraje,
věčně je jí do zpívání, do skoku a do mumraje.
Polka jede — polka jede.

Dofičeli pozdě k městu, konici už samá pěna —
 ej jakž večer město smutno! vrata zimně pozamčena,
 náměstí jak vymeteno, ulice tak hluše pusty,
 pod střechami tma jak v pytli, nad střechami mlhy husty,
 Polka na zem seskočila, sníh si s lesklých tváří stírá —
 „Což tu není nikdo kolem, kdo že hostem odevírá?“
 rozhlédla se po staveních, přistoupila ku okénku,
 uvnitř hlas se ozval hrubý: „Kdo to na nás klepá
 venku?“

„Polka jede — polka jede. —“

„Slyšíš, ženo, polka jede! Vejdi dál, můj milý hosti,
 doufám, že Tí dům náš celý bude ihned po libosti!
 Hned tu budeš jako doma: mladý muž a žena mladá,
 pod krovem nám dudy visí, strop se z samých houslí
 skládá;

stěny plny klarinetů, v každém koutě basa bručí,
 dvěře do noty nám vržou, kamna k tomu fagot hučí.
 Honem, ženo, pospěš městem, sezvi bohaté i chudé,
 sezvi nám sem staré mladé, ohlašuj a zvěstuj všude:
 polka jede — polka jede!“

Přišlo k polce město celé! „Pěkně vítám,“ chudý řekl,
 bohatý vzal klobouk s hlavy, král i korunu svou smekl.
 Jak se polka roztočila, král chyt' králku, kníže kněžku,
 Jozífek vzal Kačku za pas, Toník kýv' si na Anežku.
 Hej ten výskot, hej ta vřava! tisícům se svítí oči —
 je to přelud nebo pravda — vždyť i světlice se točí —
 stěna sem tam otáčí se, kamna sem tam poťacejí,
 lavice se nadzdvíhují, trámy v stropě obracejí —
 polka jede — polka jede!

Ballada o svatbě v Kanaán.

Po celém Kanaánu víří svatby ruch!
Šest dní tu byli s rozmarinou vycházeli zvěci
a poslíčkové až se prohýbali pod koláči,
však **za** to sešel se též slavný hostí kruh!
vždyť dostavil se, slyšte, s Matkou svou sám Pán,
ten slavný kazatel, jenž vyšel z Nazaretu
a lidé kývali a šlo to od rtu k retu,
že nebylo tu ještě také svatby, co je Kanaán.

Kol domu žen je žádostivých jako much,
a každá živě povídá a každá ráda slouchá,
co na vozy se naloží pak nevěstina roucha,
a při tom nechat může každá zrak i sluch.
A zase, jaký náklad na hostinu dán,
pec chlebovou že po měsíc již topí denně,
ba pětkrát že ji topili jen na pečeně,
a výsluhy že uchystáno je pro celý Kanaán.

Pak zvědavý zas k oknu obracejí tvář:
jak ženich uvnitř hledí ostýchavě, jen jak kradbí
svou na nevěstu, jež tu trůní vedlé starosvatbí;
jak nevěsta je krásna, samá zlatá zář,

a v štěstí nemá, jak by ret byl ukován;
 jak družbovi, když družičce své mlsku nese,
 se černé oči svítí, ruka jak se třese —
 snad brzy zase uzří novou svatbu rodný Kanaán!

V tom náhlý křik a již jsou ženské v jednu hrst!
 Byl šibal starosvat všem zevlujícím ženám venku
 zpotajmo ostrou jehlou přišil sukni na sukénku,
 pak hrnek s vodou vzal a jak by na ně chrst'!
 Ty chtěly uskočit, kde bezpečnější stan,
 však v klubko sešity jak zběsily teď skáčou,
 a tančí, hulají, až všecky smíchy pláčou,
 a bujný vřiskot jejich přes celičky letí Kanaán.

Však také hosté vnitř pojednou mění vzhled —
 vždyť po stolech se šeptem nese nevitáná zpráva,
 že mimo nadání se v džbánech vína nedostává,
 a každý, náhle žízniv, mrzut věsí ret.

Též panně Marji apoštol to sdělil Jan.
 Ta dí však: „Ticho — ticho! Povím já to synu
 a co Vám poručí, Vy rychle dbejte činu,
 a starý rozveselí se nám znovu zase Kanaán.“

I ptal se Ježíš: „Zdali prázdné štoudve mám? —“
 „Šest prázdných zde!“ — „Nuž ze studnice vody do nich
 vlejte,

ať každá k přetékání plna, při tom dobře dbejte,
 a přineste je sem, nechť já jim požehnám. —

Teď panu starosvatu první dejte džbán! —“

A starosvat již rychle po plném si sáhnul,
 a napil se a v udivení ruku vzpřáhnul:
 „Ai, takového nikdy vína neurodil Kanaán!“

A již zas ozdobných měl řeči dost a dost:
 „Nuž, páni muzikanti, nástroje své sesbírejte
 a vemte dobrou notu si a pěkně vivat! hrejte —
 ať žije s matičkou svou převzácny náš host!
 Nechť brzy má svůj dům a při něm pole lán,
 a v domě hospodyňku, krásnou jak to kvítí,
 jež ve dne myrhou dýše, v noci hvězdou svítí —
 a my pak všichni vzpomeňme si dnešní svatby
 v Kanaán!

Je ticho kolem. Matka smutně hledí v klín,
 jeť vidět, zlá že tucha dobrou duši její tísni,
 a proto každý na starosvata se tuze přísní
 a zvědav čeká, co as prosloví teď Syn.
 Však úsměvně svůj okřín s vínem pozdvih' Pán:
 „Tuš! páni muzikanti. Račtež všichni píti —
 kde dobří lidé jsou, je vždycky dobře býti —
 já dím, že věčně vzpomínáno bude svatby v Kanaán!“

OBSAH.

Úvod	5
Ballada pašijová	17
Ballada horská	19
Ballada dětská	21
Ballada česká	23
Romance o Černém jezeře	25
Romance o Karlu IV.	28
Romance o jaře 1848.	31
Romance italská	33
Romance helgolandská	35
Ballada zimní	37
Ballada stará-stará	40
Ballada tříkrálová	41
Romance štědrovečerní	43
Ballada májová	46
Ballada rajská	48
Ballada o duši Karla Borovského	50
Ballada o polce	53
Ballada o svatbě v Kanaán	55

SBÍRKA SOUVISLÉ ČETBY ŠKOLNÍ.

POŘADÁ PROF. FERD. STREJČEK.

1. Jan Neruda: *Zpěvy páteční.*
2. Jan Neruda: *Pisně kosmické.*
3. Jan Neruda: *Ballady a Romance.*
4. Jan Neruda: *Tři povídky malostranské.*
5. Svatopluk Čech: *Ve stínu lípy.*
6. Svatopluk Čech: *Petrklíče.*
7. Svatopluk Čech: *Dagmar.*
8. Svatopluk Čech: *Václav Živsa.*
9. Svatopluk Čech: *Výbor z prósy.*
10. V. Beneš-Třebízský: *Levohradská povídka.*
11. V. Beneš-Třebízský: *Výbor z povídek.*
12. Dr. Otakar Hostinský. *Épos a drama.*
13. Julius Zeyer: *Olgerd Gejštör.*
14. Karolina Světlá: *Tři povídky.*
15. Alois Mrštík: *Povídky a obrázky.*
16. Vilém Mrštík: *Výbor z belletrie.*
17. Viktor Dyk: *Vybraná lyrika.*
18. Ferd. Strejček: *Výbor z československé epiky lidové.*
19. Ferd. Strejček: *Výbor z československé lyriky lidové.*
20. Turgeněv-Folprecht: *Loucovy zápisky (Výbor).*
21. Dr. Otakar Hostinský: *Co jest malebné? — Výlet do říše romantiky.*
22. Svatopluk Čech: *Hanuman.*
23. Bohumil Adámek: *Salomena.*
24. Jaroslav Mlček: *Nové kapitoly z dějin literatury české.*
25. M. A. Šimáček: *Livanečky slečny Rózi.*

26. Jaroslav Vlček: *Poznámky k Čechově „Dagmaře“.*
27. Frant. Bílý: *Příspěvky k praktické poetice.*
28. Jan Neruda: *Prosté motivy.*
29. Svatopluk Čech: *Václav z Michalovic.*
30. Svatopluk Čech: *Slavie.*
31. Svatopluk Čech: *Jitřní písně.*
32. Nebeský-Voborník: *Protichůdci.*
33. Jan Menšík: *Výbor z povídek Martina Kukučína.*
34. Jan Neruda: *Hřbitovní kvítí.*
35. Svatopluk Čech: *Čerkes.*
36. Dr. Jindřich Veselý: *Doktor Faust.*
37. Dr. J. Máchal: *Dějiny českého dramata.*
38. J. Svátek: *Pražské pověsti a legendy I.*
39. J. Svátek: *Pražské pověsti a legendy II.*
40. Jan Neruda: *Hradčanské pověsti.*
41. Jindřich Š. Baar: *Pro kravičku.*
42. Svatopluk Čech: *Lešetinský kovář.*
43. P. V. Maro: *Zpěvy pastýřské.*
44. Svatopluk Čech: *Písně otroka.*
45. Emil Tréval: *Pomsta svatých.*
46. Timrava, *Dedinské povesti.* (V tisku).

Ve vydávání se pokračuje.

U všech knihkupců.

NAKLADATEL F. TOPIČ, KNIHKUPEC
V PRAZE, Národní tř. 11.

VE SBÍRCE
ŽIVOTOPISNÝCH MONOGRAFIÍ

ČESKÉ HLAVY

POŘÁDA JAN EMLER

DOSUD VYSLO:

Jan Herben:

1. T. G. MASARYK.

Karel Domorázek:

2. MIROSLAV TYRŠ.

Dr. J. V. Novák:

3. JAN AMOS KOMENSKÝ.

Fr. Táborský:

4. HVIEZDOSLAV.

Dr. H. Traub:

5. KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ.

Dr. J. Reichmann:

6. EDUARD BENEŠ.

Dr. R. Procházka:

7. KAREL KRAMÁŘ.

Dr. K. Herain:

8. JOSEF MÁNES.

Dr. J. Sv. Procházka:

9. JAN SVATOPLUK PRESL.

Ferdinand Strejček:

10. ADOLF HEYDUK.

Jar. B. Zyka:

11. JINDŘICH FÜGNER.

Ant. Rambousek:

12. MISTR JAN HUS.

Dr. V. Martínek

13. J. S. MACHAR.

Každý svazek Kč 1.— Koupiti lze v každém
knihkupectví.

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
V PRAZE I., NÁRODNÍ TŘÍDA 11.